

Stelling

'ICT maakt stemmen op politieke partijen overbodig. Stemgerechtigden kunnen veel beter op bepaalde politieke thema's hun stem uitbrengen'

Digitale deelstemmen zijn onhaalbaar en onwenselijk

1. *Digitaal stemmen is voorlopig technisch onhaalbaar.* Er is op dit moment geen ICT voorhanden die een ongestoord en betrouwbaar verloop van stemmingen via internet kan garanderen. Een voorbeeld: toen de gemeenten Voorburg en Leidschendam onlangs besloten te fuseren konden de burgers via internet hun voorkeur uitspreken voor een van de namen die men voor de nieuwe gemeente in gedachten had. Binnen een paar dagen nadat de stemsite was opengesteld bleek dat er midden in de nacht opeens duizenden stemmen op één naam werden uitgebracht. De gemeenten braken toen ijlings het experiment af en besloten de stemming ongeldig te verklaren. Dit was nog een onschuldige onderwerp, maar de ellende zou niet te overzien zijn geweest wanneer dit bij serieuze thema's zou zijn gebeurd. En de kans daarop is groot. Toen in december 2002, op het congres van ISOC.NL (de Nederlandse internetvereniging), over digitaal stemmen werd gedebatteerd, meldde zich spontaan een informatica-student die garandeerde dat hij binnen 24 uur elk digitaal stemprogramma zou kunnen saboteren.
2. *Digitale deelstemmen zijn onwenselijk.* Zelfs als er wel betrouwbare ICT beschikbaar zou zijn, is de invoering van digitale deelstemmen voorlopig onwenselijk, omdat het de brede afweging van belangen sterk bemoeilijkt. Digitale democratie leidt vooralsnog tot een balkanisering van het publieke domein. Politiek via internet wordt niet bedreven door of voor een breed publiek van burgers, maar in en door enclaves van politieke activisten en gelijkgestemden (zie verder mijn *De digitale republiek*, AUP 2003, te verschijnen).
3. *Digitale deelstemmen maken politieke partijen niet overbodig.* Politieke partijen hebben meer functies dan het doorgeleiden van de wensen van de kiezer. Politieke partijen, of liever gezegd politieke organisaties, zullen nodig blijven voor het rekruteren van bestuurders, voor het organiseren van verkiezingscampagnes en vooral ook voor het vormen en instandhouden van coalities – zoals de LPF tot zijn schade en schande heeft moeten ondervinden. ■

Mark Bovens
(hoogleraar Bestuurskunde, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap)

Geen democratische verbetering

Is elektronisch stemmen over thema's een goede vervanging van stemmen op politieke partijen? Ik wil die vraag beantwoorden vanuit het gezichtspunt van de democratie. Leidt het voorgestelde alternatief tot een betere verwerkelijking van de democratische idealen? Daarbij denk ik vooral aan de idee dat zoveel mogelijk burgers meebeslissen, en dat in de besluitvorming alle relevante overwegingen, opvattingen en belangen zijn meegenomen.

Voor de mate van participatie ben ik sceptisch over het voorstel. Het aantal kiezers dat bereid is maandelijks over tientallen thema's elektronisch te stemmen zal vermoedelijk lager zijn dan het aantal dat nu de moeite neemt om ongeveer een keer per jaar te stemmen. Wie een hogere participatiegraad verwacht, is net zo naïef als de participatiedemocraten uit de jaren zestig die dachten dat burgers het liefst voortdurend meepraten over alles wat er in hun bedrijf, universiteit of buurt gebeurt.

Evenzo valt niet te verwachten dat gemiddeld genomen de kiezers beter geïnformeerd en beter afgewogen besluiten zullen nemen over elk van de afzonderlijke thema's dan de huidige volksvertegenwoordiging. Integendeel, volksvertegenwoordigers hebben immers veel meer tijd om alle relevante informatie te verzamelen en te bestuderen. Ze maken op basis daarvan misschien niet altijd de juiste keuzen, maar dat risico geldt evenzeer wanneer burgers de keuzen maken.

Rechtstreeks stemmen over concrete thema's als vervanging van het huidige partijstelsel zal dus noch tot een hogere participatiegraad, noch tot een meer representatieve en beter overwogen besluitvorming leiden. Het kan hoogstens een democratische verbetering zijn bij een zeer beperkt aantal thema's, zodat de kiezer niet overvraagd wordt. Dus niet ter vervanging van politieke partijen, maar als aanvulling, bijvoorbeeld in de vorm van een correctief referendum. De te verwachten geringere participatie zou overigens één relatief voordeel hebben. Het huidige stelsel houdt geen rekening met de intensiteit van voorkeuren. Omdat mensen met intense voorkeuren rond bepaalde thema's eerder de moeite zullen nemen om te stemmen zal verhoudingsgewijze hun stem zwaarder wegen. De stem van dierenbeschermers en van boeren zal daardoor zwaarder wegen bij besluiten rond dieren.

Maar tegelijk is dit een zwakte van het voorstel. Want het is niet te verwachten dat dit tot een samenhangend beleid leidt. Kiezers zullen vermoedelijk zowel stemmen voor lagere belastingen als voor hogere onderwijsuitgaven. Een taak van politieke partijen is traditioneel om vanuit die tegenstrijdige wensen samenhangende prioriteiten te stellen. Daarom kunnen we niet goed zonder partijen.

Kortom, het voorstel zou een aanzienlijke verslechtering inhouden. Het lijkt beter de aandacht te richten op andere ideeën ter versterking van de democratie, bijvoorbeeld op pogingen om politieke partijen te re-vitaliseren. ■

Wibren van der Burg
(hoogleraar meta-juridica aan de Universiteit van Tilburg en medewerker van dit blad)